

DICTAMEN SOBRE LA LENGUA

Autor: CVC (per encàrrec de les Corts Valencianes; Resolució 17 set 1997).
Data aprovació ple: 13 juliol 1998

1.- ANTECEDENTS

Les Corts Valencianes resolgueren el 17 de setembre de 1997, en funció de la iniciativa presentada en el debat de política general, que el Consell Valencià de Cultura dictaminara, en base a fonaments científics i històrics, respecte de les qüestions lingüístiques, i la Resolució, que diu: “Las Cortes Valencianas en función de la iniciativa presentada en el debate de Política General acuerdan que el Consell Valencià de Cultura, institución que forma parte de la Generalitat Valenciana y que por ley tiene atribuida la defensa y promoción de los valores lingüísticos y culturales valencianos, dictamine, asentado tanto en fundamentos científicos como históricos, mediante los mecanismos que se ajusten a su naturaleza jurídica, respecto de las cuestiones lingüísticas”, fou comunicada al Consell Valencià de Cultura el mateix dia.

El Ple del Consell Valencià de Cultura, en sessions successives, adoptà els acords pertinents per a establir el criteri i el mètode a seguir en l'elaboració d'un Dictamen que complira l'encàrrec de les Corts Valencianes.

2.- COMPETÈNCIA DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA EN LA MATÈRIA

El Consell Valencià de Cultura naix de l'article 25 del nostre Estatut d'autonomia i les seues funcions, la seua composició i la seua organització es fixen en la Llei 12/1985 de creació de l'Organisme.

El Consell Valencià de Cultura és la institució consultiva i assessora de les institucions públiques de la Comunitat Valenciana en les matèries referents a la cultura valenciana, d'acord amb l'article tercer de la seua Llei de creació, i per tant pot assessorar les Corts Valencianes prèviament a la presa de decisions legislatives. En particular, en el seu paràgraf segon l'article tercer de l'esmentada Llei fixa com a principi d'actuació del Consell Valencià de Cultura vetlar per la defensa i la promoció dels valors lingüístics i culturals valencians. D'altra banda, segons l'article cinqué de la dita norma, el Consell Valencià de Cultura té com a funció, entre

d'altres, “evacuar informes o dictàmens i realitzar els estudis que li siguen sol·licitats per les Institucions públiques de la Generalitat Valenciana”.

En conseqüència, el Consell Valencià de Cultura està habilitat legalment per a emetre el present dictamen.

3.-LES CONSULTES SOBRE LA MATÈRIA DEL DICTAMEN

El Ple del Consell Valencià de Cultura obrí un període de recepció d'escrits i visites que es tancà el 28 de febrer de 1998, i una fase d'audiències a diverses institucions i entitats, convidades a comparéixer davant del Consell per mitjà d'una carta signada pel President. Estes institucions i entitats eren invitades a elaborar un document escrit, a més de comparéixer en un dia concertat per declarar verbalment allò que consideraren oportú sobre la qüestió. Calia, doncs, que el Consell Valencià de Cultura, a l'hora d'emetre el Dictamen, tinguera en compte el conjunt de les opinions i raonaments externs així rebuts, i calia igualment que en quedara constància pública. És per això que el present Dictamen s'emet acompanyat d'un annex en 8 toms on figuren el conjunt de les opinions i els escrits aportats per les institucions i entitats rebudes en audiència, amb les característiques descriptives d'estes institucions i entitats. Atés el volum d'esta documentació i a fi de facilitar-ne el coneixement i l'avaluació, se n'adjunta igualment un resum on figura també un extracte global de les comunicacions externes no demanades.

4.- EL DICTAMEN PRÒPIAMENT DIT

Fetes les consideracions preliminars precedents i consignats els antecedents de rigor, el Consell Valencià de Cultura dictamina açò que seguix:

Sobre la situació social del valencià i el seu ús

El valencià arribà a la seua esplendor literària màxima en el segle XV i part del XVI, i inicià amb els Ducs de Calàbria una paulatina castellanització en els escrits, si bé mantingué viva la seua presència en l'ús quotidià. A finals del segle XIX, el moviment conegut com a Renaixença significà una lleu recuperació de la utilització de la llengua en els certàmens i en les publicacions literàries que es va prolongar durant les primeres dècades de la nostra centúria.

Hui, la situació del valencià és certament paradoxal: quant a l'ús cult i oficial, i a pesar de les insuficiències notòries en este camp, estem millor que no hem estat en els darrers segles, des del Decret de Nova Planta, si més no, a començaments del segle XVIII; en canvi, quant a l'ús popular no sembla que assistim a cap tipus de represa i continuem en una situació de desafecció lingüística, amb un empobriment i una castellanització de la parla quotidiana francament alarmants. Però, és evident que una situació com esta no pot romandre estable molt de temps, de manera que o s'aconsegueix que el valencià recupere el nivell d'ús popular que mai no degué perdre o fins i tot la seua mera preservació deixarà de ser possible.

Per altra banda, l'any 1932 es firmaven les normes ortogràfiques dites de Castelló, seguides durant quaranta anys sense problemes pels literats valencians. Posteriorment, des dels anys setantes, esta normativa ha sigut contestada per sectors culturals i polítics, encara que la majoria de la producció escrita en valencià ha continuat redactant-se d'acord amb aquelles normes primeres més o menys desenrotllades.

També hem de dir que, a l'empara de l'Estatut d'autonomia i de l'autogovern que l'Estatut ha fet possible, hem assistit darrerament a una clara milloria en el nivell de consideració i de prestigi social del valencià, la qual cosa és una base favorable per a intentar amb optimisme el redreçament necessari de la nostra llengua, a hores d'ara tan malmesa per l'abandó i la desídia. Dissortadament, esta milloria es troba entrebancada pel conflicte esterilitzador que es perpetua entre nosaltres, especialment a la ciutat de València i la seua conurbació. Un conflicte sobre el nom, la naturalesa i la normativa de la llengua pròpia dels valencians que n'impedix la salut i que acumula les dificultats en el procés de recuperació de la llengua que ens hauria d'identificar i d'unir com a valencians, en comptes de separar-nos.

Però, l'esterilitat del conflicte supera l'àmbit d'allò que és estrictament lingüístic per a incidir negativament en la vertebració social del nostre poble. Perqué si, parlant ara en general, és veritat que la iniciativa individual i la competència, a tots els nivells, són components insubstituïbles de la bona marxa d'una gran formació social qualsevol, també és igualment cert que cal alhora la base comuna d'uns referents col·lectius majoritàriament compartits, d'un fort sentiment de pertinença col·lectiva, d'una mínima solidaritat, perquè aquella iniciativa individual i aquella competència puguen ser socialment productives i no degeneren en un clima social insolidari i destructiu. De fet, si una comunitat política, com és ara la Comunitat Valenciana, vol alguna cosa més que subsistir en el concert de les altres comunitats polítiques, si vol afirmar la seua personalitat diferenciada, si vol reeixir i si vol progressar, caldrà que la part millor dels seus components individuals i col·lectius desenrotlle un

ferm sentiment quotidianament operatiu de pertinença i lleialtat comunitàries. Justament, una llengua pròpia de cultura, el valencià en el nostre cas, viva al carrer i a les institucions, reconeguda com a tal per la societat que té la sort de posseir-la, és un element de gran valor a l'hora de conformar eixe sentiment comunitari antelara d'un futur social de progrés.

Però, ja ho hem dit adés: a hores d'ara, el valencià, la nostra llengua, és sovint utilitzada com un motiu de discòrdia entre valencians, en comptes de ser el tret comunitari desitjable d'identificació i d'unió. S'ha de dir ací que la identificació mecànica que sovint s'ha fet entre llengua i nació, per una part i l'altra, no ha ajudat gens a clarificar la qüestió i a assentar-la sobre les bases d'una mínima serenitat i racionalitat. Cal, doncs, saber desactivar eixe conflicte socialment esterilitzant, perquè a més, en el món que ens ha tocat viure, el món de la globalització, dels mass media, i de l'escolarització generalitzada, una llengua de baix abast demogràfic, envoltada de llengües potents, com és la nostra, corre el gran perill de desaparèixer en poc temps si li afegim la dificultat gratuïta d'un conflicte greument pertorbador que es prolonga en el temps sense una perspectiva clara de solució.

En funció de tot el que s'acaba d'argumentar, cal que la qüestió de la nostra llengua pròpia siga sostreta a partir d'ara al debat partidista quotidià i esdevinga així l'objecte d'un debat seré entre els partits per tal d'arribar-hi al consensos més amples possibles. Al final d'eixe camí guanyaria la nostra llengua, que vol dir guanyar tots els valencians.

Finalment, en l'esperit de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, i en la perspectiva d'enfortir la nostra autoestima com a valencians, d'afirmar i de potenciar la nostra personalitat diferenciada, ha arribat el moment de consensuar primer i aplicar després les mesures polítiques que cal prendre amb urgència per a promoure l'ús del valencià als més diversos nivells, creant a tal fi, si calia, els fòrums polítics previs on discutir i avaluar de manera conjunta aquelles mesures (les quals haurien de ser aprovades i aplicades per les instàncies pertinents: Corts Valencianes, Executiu, Diputacions i Ajuntaments). Unes mesures per a traure el valencià de la situació marginal en qué es troba en l'esfera pública, a fi de donar-li un futur possible i digne, conjurant així el perill vertader d'una desaparició imminent.

Les mesures haurien de cobrir actuacions públiques com les que següen:

- Reforçament de l'ensenyament del valencià i en valencià en tots els nivells educatius.
- Programació essencialment en valencià en la televisió i la ràdio públiques valencianes.

- Actitud exemplar de l'Administració valenciana en l'ús de la llengua, tant pel que fa a les aparicions públiques dels responsables polítics, com a la resta de les actuacions oficials (publicacions, publicitat, documentació administrativa...).

- Política sistemàtica de promoció de l'ús del valencià en el comerç, en la publicitat en particular i en general en la vida econòmica.

- Igualment en la indústria cultural: en el llibre, la premsa, el teatre, el cinema, i en general en el món audiovisual.

- Crida al món eclesiàstic perquè se sume en el seu àmbit a este impuls de valencianització.

Per acabar: tenim dos llengües oficials en la nostra Comunitat, el valencià i el castellà, ambdós realment usades pels ciutadans encara que siga d'una manera descompensada entre elles. Sortosament, el castellà és una llengua tan estesa i potent internacionalment que podem tranquil·lament promoure més i més l'ús del valencià entre nosaltres amb la tranquil·litat que al costat coneixem una segona llengua, també nostra, que ens facilita la comunicació internacional, sense haver de perdre així gratuïtament una part impagable de la nostra identitat com a poble diferenciat: la nostra llengua pròpia. Seria vertaderament una llàstima, però també una dimissió lamentable, que per manca de diàleg, o d'advertiment, o encara per una modernitat mal entesa, deixarem passar l'ocasió de preservar la llengua que durant tants segles ens ha identificat com a valencians.

Sobre el nom, la naturalesa i la codificació del valencià

El nostre Estatut d'autonomia denomina "valencià" a la llengua pròpia dels valencians, i per tant este terme ha de ser utilitzat en el marc institucional, sense que tinga caràcter excloent. L'esmentada denominació "valencià", i també les denominacions "llengua pròpia dels valencians" o "idioma valencià", o altres, avalades per la tradició històrica valenciana, l'ús popular, o la legalitat vigent, no són ni han de ser objecte de qüestionament o polèmica. Totes servixen per a designar la nostra llengua pròpia, la qual compartix la condició d'idioma oficial amb el castellà.

El valencià, idioma històric i propi de la Comunitat Valenciana, forma part del sistema lingüístic que els corresponents Estatuts d'autonomia dels territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó reconeixen com a llengua pròpia.

Les anomenades Normes de Castelló són un fet històric que constituïren i constituïxen un consens necessari. El Consell Valencià de Cultura

reivindica l'esperit de l'acord que les féu possibles l'any 32 i entén que eixes normes han sigut el punt de partida, compartit pels valencians, per a la normativització consolidada de la nostra llengua pròpia. Aquella és un patrimoni lingüístic a preservar i a enriquir per l'ens de referència normativa que es proposa en l'apartat que seguix. L'ens es basarà en la tradició lexicogràfica i literària i la realitat lingüística genuïna valenciana.

L'ens de referència normativa

El Consell Valencià de Cultura proposa la creació d'un ens de referència normativa del valencià, per al qual proposa les característiques següents:

I.- Que tinga personalitat jurídica pròpia, amb independència funcional i pressupostària

II.- Que tinga capacitat per a determinar la normativa en matèria lingüística, reconeguda per una Llei. Que les seues decisions en la matèria siguen vinculants per a les administracions públiques, el sistema educatiu, els mitjans públics de comunicació, i altres entitats o òrgans de titularitat pública o que compten amb finançament públic.

III.- Que el nombre de membres de l'ens de referència normativa siga de 21, nomenats per períodes de 10 anys. Que les vacants que es puguen produir per renovació o altres motius es cobrisquen per cooptació interna.

IV.- Que els membres inicials siguen elegits per les Corts Valencianes per una majoria de dos terços, i que almenys dos terços d'eixos membres siguen experts en valencià amb una acreditada competència científica i acadèmica, segons criteris d'avaluació objectiva. I que la resta, fins als 21 membres, siguen destacades personalitats de les lletres i de l'ensenyament amb una competència lingüística i una producció reconegudes en el camp del valencià.

V.- L'ens podrà tenir relacions horitzontals amb les diverses entitats normatives de les altres llengües de l'Estat.

Pel fet que el present Dictamen complix un encàrrec de les mateixes Corts Valencianes, el Consell Valencià de Cultura suggerix a l'alta Institució que l'esmentada Llei siga tramitada parlamentàriament per via d'urgència.

Consideració final

A l'empara d'allò que es preveu en l'article 27.3 de la Llei 30/1992 de Règim Jurídic i Procediment Administratiu Comú, es formulen els vots

particulars que segueixen, formulats en cada cas pels Consellers que els signen, perquè siguen incorporats al present Dictamen.

València, 13 de juliol de 1998